

एवंसुखादिहेतूनां प्राक्कर्मणामस्ति त्वंबुत्त्वा सकलकर्मोच्छेदाय योगमाश्रयेदिति सूचितं तदेव व्याचष्टे मन इति द्वाभ्यां मनोमयोरथः शरीरं तदेव रथ इव लोकांतरगतिसाधनं इंद्रियार्थाः शब्दादयो ह या इव बाहकाय
स्यतं प्राप्य यो ज्ञानसंभूतैस्तत्तदाकारवृत्तिसंवलितैरश्मिभिश्चिद्भाभिर्गच्छति विषयांश्चिन्मयत्वेनैव पश्यति स बुद्धिमान् देहं प्राप्य ब्रह्मभावेन विश्वं पश्यन्मुच्यत इत्यर्थः ॥ १ ॥ अन्वयमुक्त्वा व्यतिरेकमाह सेवेति
अश्रितेन यत्किंचिदालंबनमनाश्रितेन निरालंबनेन मनसा स्थितस्य अतएव वृत्तिहीनस्य पुंसः सेवाभक्तिर्ध्यानरूपेश्वरप्रणिधानं शस्यते निर्विकल्पसमाधिनाऽवस्थानं श्रेष्ठमित्यर्थः हे द्विज कीदृशी सेवा अतिह
स्तान्निर्वृत्ता हस्तशब्देन तत्साध्यं कर्म लक्ष्यते अतिहस्तोऽतिक्रान्तकर्मा सर्वपाप्मानंतरति नैर्न कृताकृते तपतः क्षीयंते चास्य कर्माणीत्यादि श्रुतिभ्यः क्षीणकर्मा ब्रह्मवित्तं प्राप्य निर्वृत्तानिष्पन्ना सदाचार्यप्रसादाल्लब्धा
नतु परस्परात्तुल्यान्निर्वृत्ता परोक्षज्ञानिनानां परस्परपदेशोऽधिकारः कित्वपरोक्षज्ञान्येव उपदेष्टायुक्त इत्यर्थः यथोक्तं परोक्षज्ञानमात्रेण नाचार्यत्वेनियुज्यत इति तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेत्समित्याणिः श्रो

पराशर उवाच मनोरथरथं प्राप्य इंद्रियार्थहयं नरः ॥ रश्मिभिर्ज्ञानसंभूतैर्योगच्छति स बुद्धिमान् ॥ १ ॥ सेवाश्रितेन मनसा वृत्तिहीनस्य शस्यते ॥ द्विजाति
हस्तान्निर्वृत्तानतु तुल्यात्परस्परात् ॥ २ ॥ आयुर्न सुलभं लब्धानावकर्षेद्विशांपते ॥ उत्कर्षार्थं प्रयतेत नरः पुण्येन कर्मणा ॥ ३ ॥ वर्णेभ्यो हि परिभ्रष्टो न वै संमानम
र्हति ॥ न तु यः सक्रियां प्राप्य राजसंकर्मसेवते ॥ ४ ॥ वर्णोत्कर्षमवाप्नोति नरः पुण्येन कर्मणा ॥ दुर्लभं तमलब्धा हि हन्यात्पापेन कर्मणा ॥ ५ ॥ अज्ञानाद्विरुतं पा
पं तपसैवाभिनिर्णुदेत् ॥ पापं हि कर्म फलति पापमेव स्वयंकृतं ॥ तस्मात्पापं न सेवेत कर्मदुःखफलोदयं ॥ ६ ॥ पापानुबन्धं यत्कर्म यद्यपि स्यान्महाफलं ॥ तन्न सेवेत
मेधावी शुचिः कुशलिनं यथा ॥ ७ ॥ किंकष्टमनुपश्यामि फलं पापस्य कर्मणः ॥ प्रत्यापन्नस्य हिततो नात्मा तावद्विरोचते ॥ ८ ॥ प्रत्यापत्तिश्च यस्येह बालिशस्य न
जायते ॥ तस्यापि सुमहांस्तापः प्रस्थितस्योपजायते ॥ ९ ॥ विरक्तं शोध्यते वस्त्रं न तु कृष्णोपसंहितं ॥ प्रयत्नेन मनुष्येन्द्रपापमेवं निबोध मे ॥ १० ॥

त्रियं ब्रह्म निष्ठं उपदेक्ष्यंति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिन इति श्रुतिस्मृत्योर्ब्रह्म निष्ठं तत्त्वदर्शिन इति विशेषणाच्च ॥ २ ॥ एतदेव शीघ्रं साधनीयमित्याहायुरिति न सुलभं किंतु दुर्लभं नावकर्षेत् विषयसेवनैर्न नाशयेत् किं
तु पुण्येन कर्मणा उत्कर्षार्थमुत्तरोत्तरश्रेष्ठभूमिलाभार्थं प्रयतेत ॥ ३ ॥ वर्णेभ्यो वृत्रगीतासूक्तेभ्यः षड्भ्यः कृष्णधूस्रनीलरक्तहारिद्रशुक्लेभ्यः सत्वरजस्तमसां ज्हासवृद्धितारतम्यात्कल्पितेभ्यः परिभ्रष्टः उच्चवर्णान्नी
चवर्णप्राप्तः संमानं श्रेष्ठ्यं नार्हति परिभ्रष्टत्वमेव व्याचष्टे नत्विति ॥ ४ ॥ तं वर्णोत्कर्षमलब्धा कुपुरुषः पापेनात्मानं हन्यात् नाना नरकपातेन हि स्यात् ॥ ५ ॥ पापदुःखं पापकर्मेति संबंधः ॥ ६ ॥ कुशलिनं का
रुकं चंडालविशेषमित्यर्थः ॥ ७ ॥ कुत्सितं च तत्कष्टं च किंकष्टं ततः पापाद्धेतोः प्रत्यासन्नस्य विपरीतदृष्टेः अनात्मा देहादिरेव विशेषेण आत्मत्वेन रोचते ॥ ८ ॥ प्रत्यापत्तिः वैराग्यं प्रस्थितस्य योगे प्रवृत्तस्य उ
त्तरभूम्यलाभात्तापो जायते प्रस्थितस्य मृतस्य वा तापो नरकजः ॥ ९ ॥ विरक्तं स्वतः शुद्धं सत्त्वं विपरीतेन रागेणाक्रान्तं वस्त्रं शोध्यते परंतु कृष्णेन भल्लातकेन उपसंहितं रक्तं न शोध्यते एवं मे मत्तः पापं किंचिच्छेदितुं
शक्यं किंचिदशक्यमिति निबोध बुध्यस्व ॥ १० ॥